

Հ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ի Խ Ո Ս Ք

Ծանր ու անդառնալի կորուստ ապրեցինք. կյանքից անժամանակ հեռացավ Շիրակի երկրաբանական թանգարանի վաստակաշատ ֆոնդապահ, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի առաջատար գիտաշխատող, պատմ. գիտ. թեկնածու, հնագետ

Լ Ա Ր Ի Ս Ա Գ Ր Ի Շ Ա Յ Ի Ե Գ Ա Ն Յ Ա Ն Ը

Լ.Գ. Եգանյանը ծնվել է 1948 թվականին, Շիրակի մարզի Ղազանչի գյուղում: 1969-ին ավարտելով Լենինականի Մ. Նալբանդյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի լեզվագրական ֆակուլտետը՝ աշխատանքի է անցել Շիրակի երկրագիտական թանգարանում՝ որպես էքսկուրսավար, այնուհետև ստանձնել գլխավոր ֆոնդապահի պարտականությունը: Ֆոնդային աշխատանքը, թանգարանային նյութերի ամենօրյա խնամքն ու հոգածությունը Լարիսայի համար բացում են հնագիտության և ազգագրության բազմաթիվ անհայտներով ու առեղծվածներով լի գրավիչ աշխարհը, որը մինչև կյանքի վերջը եղավ նրա Ես-ի անքակտելի մասը: Արդեն 1971-ին նա ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի Ոսկեհասկի հնագիտական արշավախմբում է, այնուհետև մինչև 1988-ի ավերիչ երկրաշարժը մասնակցում է Մարմաշենի, Տիրաշենի, Կումայրու, Կարմրաքարի պեղումներին: Տարիներ շարունակ նա խնամ-

քով հաշվառում, անձնագրավորում և գիտական մշակման էր ենթարկում պեղումներից հայտնաբերված հնագիտական և թանգարանին հանձնված ազգագրական նյութերը: Ի դեպ՝ դժվարին պայմաններում, որովհետև թանգարանի այն ժամանակվա տնօրինությունն այդ ամենը համարում էր ավելորդ աղբ և գտնում, որ հին մշակույթը ներկայացնելու համար մի քանի ամբողջական իրերը բավական են, իսկ մնացածը պարզապես պետք է դուրս շարտել: Սկսված հալածանքին և «անհնագանդ» ֆոնդապահից ազատվելու բոլոր փորձերին ի հեճուկս՝ Լ.Եզանյանը որպես նվիրյալ կարողացավ դիմակայել ու պահպանել թանգարանի հնագիտական հավաքածուն:

1988ի Ադետը պատուհասեց նաև թանգարանին: Նրա՝ ընտանիք, բնակարան, հարազատներ կորցրած աշխատակիցների մեծ մասը լքել էր քաղաքը: Այս ծանր պայմաններում թանգարանի պահպանությունն ու վնասված նյութերի վերականգնումը մնաց 2 հոգու ուսերին: Վթարված բնակարանից թանգարանի հարևանությամբ դրված տնակ տեղափոխվելով՝ Լարիսան մեկտեղեց տունն ու անդադրում աշխատանքը:

Երբ 1989-ին Ադետի գոտու վերականգնման ծրագրով Շիրակի տարածքում սկսվեցին աննախնդեպ ծավալի հողային և շինարարական աշխատանքներ, թանգարանի փոքրաթիվ անձնակազմը կամավոր հանձն առավ պատմահնագիտական հուշարձանների պահպանության ու հայտնաբերման գործը: 1989-ին Լ. Եզանյանի ակտիվ մասնակցությամբ հայտնաբերվեցին և մինչև 2004-ը պեղվեցին Վարդբաղի, Առափիի, Կարմրաքարի, Բենիամինի դամբարանադաշտերի շուրջ 300 դամբարաններ, որոնց ուսումնասիրության արդյունքները ամփոփվեցին Լարիսայի՝ «Շիրակի անտիկ դամբարանադաշտերը» փայլուն պաշտպանած թեկնածուական ատենախոսությունում (2003թ.): 1994 թվականին, ՀՀ-ում առաջիններից մեկը, Լ. Եզանյանը Եվրոմիության «Արևելյան գործընկերության» ծրագրի շրջանակներում Ֆրանսիայում մասնակցեց մասնագիտական որակավորման դասընթացների և ստացած գիտելիքները կիրառել սկսեց պատմական հուշարձանների պահպանության և ուսումնասիրման գործում՝ 1996-ից միաժամանակ ղեկավարելով ՀՀ ՄՆ պատմական միջավայրի պահպանության Շիրակի մարզային ծառայությունը, իսկ 2004-2014թթ.՝ ՀՀ ՄՆ պատմության ու մշակույթի հուշարձանների պահպանության գործակալության Շիրակ-Արագածոտն տարածքային բաժինը: Իր սկզբունքայնությամբ ու ազնիվ նվիրումով չընկրկելով դժվարությունների և նույնիսկ բարձրաստիճան պաշտոնյաների ճնշումների առաջ՝ նա կարողացավ կանխել շատ հուշարձանների խաթարումն ու ավերումը:

Իր բեղուն գործունեության ընթացքում Լ.Եզանյանը մասնակցել է Ոսկեհասկի, Մարմաշենի, Տիրաշենի, Կումայրու, Վարդբաղի, Առափիի, Մայիսյանի,

Լուսադբյուրի, Աշոցքի, Թավշուտի, Երեբունյքի, Ագատանի, Վարդաքարի, Հայկաձորի, Շիրակավանի, Կապսի, Սարատակի, Երազգավորսի, Բյուրակնի, Արզնիի, Լուսակերտի, Հարթաշենի, Ախուրիկի, Սարատակի հնագիտական արշավախմբերի աշխատանքներին, ղեկավարել Բենիամինի անտիկ դամբարանադաշտի, Մեծ և Փոքր Սեպասարերի վաղ բրոնզիդարյան բնակավայրերի, Ագատանի, Ջրափիի երկաթիդարյան դամբարանադաշտերի, Աղվորիկի ու Ջրաձորի ամրոցների և բնակավայրի պեղումները: Որպես բանիմաց ու փորձառու մասնագետ մշտապես հրավիրվել է մասնակցելու օտարերկրյա՝ հայ-ֆրանսիական, հայ-գերմանական, հայ-ճապոնական տարբեր արշավախմբերի աշխատանքներին: Լ.Եզանյանի առանձնահատուկ ուշադրության և հոգաձության կենտրոնում են եղել երիտասարդ մասնագետները և ուսանողները, որոնց նա տասնամյակներ շարունակ հաղորդել է իր փորձն ու գիտելիքները: Նա ծնողական գործվանքով էր վերաբերում արշավախմբերում ընդգրկված սփյուռքահայ երիտասարդ կամավորներին, նրանց մեջ ներարկում սեր ու հարգանք հայ ժողովրդի հարուստ պատմամշակութային ժառանգության նկատմամբ, իմացաբանական և մշակութային թելերով կապում նրանց հայրենիքին: Լինելով այդքան բազմազբաղ, նա երբեք չթերացավ թանգարանի գլխավոր ֆոնդապահի իր պարտականություններում: Տարիների ընթացքում նա միանձնյա մշակել, նկարագրել և թանգարանի գույքամատյան է մուտքագրել շուրջ 23000 ցուցանմուշ, որոնց գերակշիռ մասի գույքահամարներն ու ծագումը անգիր գիտեր:

1997-ից Լ.Եզանյանը ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի հիմնադիր անդամ էր, հնագիտության խմբի ղեկավարը, առաջատար գիտաշխատող, որի ղեկավարությամբ իրականացվել են 6 հնագիտական և բնագիտական թեմաներ: Նա նաև կանգնած է «Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը» միջազգային հեղինակավոր գիտաժողովների կազմակերպման ակունքներում, նրա մշտական ու հեղինակավոր մասնակիցներից էր ու նույնիսկ շատ վատառողջ, բայց ուժ գտավ իր մեջ ներկա գտնվելու նաև իր կյանքի վերջին գիտաժողովին՝ 2019-ի աշնանը: Լարիսան թողեց հսկայական գիտական ժառանգություն՝ հրատարակած մոտ 100 գիտական հոդվածներ ու 1 մենագրություն, ավարտին հասցրած շուրջ 10 ծավալուն հոդվածներ և 2 մենագրություն: Հատկանշական է հնագիտական գտածոների և իրողությունների պարզաբանման ու բացատրության նրա մոտեցումը, որում նա դրանք բաղդատում էր մարդաբանական, ազգագրական, բնասառնային, դիցաբանական և պաշտամունքային նյութերի ու տվյալների հետ, փորձում հնագիտական նյութերի միջոցով գտնել և մեկնաբանել դրանց ծագումնաբանությունը: Այդ աշխատանքները հրատարակվել են Հայաստանի Հանրապետության, Ռուսաստանի Դաշնության, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, ԱՄՆ-ի, Չեխիայի, Էստոնի-

այի, Ճապոնիայի հեղինակավոր գիտական հանդեսներում:

Իր բեղուն և անբասիր աշխատանքի համար Լ. Եգանյանն արժանացել է ՀՀ մշակույթի նախարարության Ոսկե մեդալի, ՀՀ ԳԱԱ նախագահության, ՀՀ ՄՆ, ՀՀ Շիրակի մարզպետարանի, Գյումրու քաղաքապետարանի տասնյակ Պատվոգրերի, Շնորհակալագրերի և Գովեստագրերի:

Հանգչիր խաղաղությամբ, սիրելի՛ Լարիսա, մենք քո պակասը միշտ ենք զգալու: